

Karlskoga Energi
Skrantahöjdsvägen 38
691 46 Karlskoga

Datum: 2025-06-09
SMHI Dnr: 2025/1232/5.4.1
Er referens:

samrad@karlskogaenergi.se

Yttrande över Samråd enligt miljöbalken angående avveckling av Nedre Tällbergssjöns, Siksjöns och Småsjöarnas reglerdammar, Filipstads kommun och Hällefors kommun

SMHI har tagit del av rubricerade handlingar. Yttrandet avgränsas till SMHIs kompetensområde hydrologi (enbart ytvatten).

Karaktäristisk vattenföring

SMHI har inga hydrologiska stationer i avrinningsområdet, vilket innebär att uppgifterna i Vattenwebb endast är baserade på modellinformation som inte är specifikt kalibrerad för de platsspecifika förutsättningarna. SMHI garanterar inte riktigheten i de uppgifter som tillhandahållna data representerar eller att de kan användas för det ändamål användaren avser. Underlaget ska betraktas som vägledande för samhällets allmänna behov, framtaget med den bakgrundsinformation och metod som varit tillgänglig vid beräkningstillfället. Beräknade vattenflöden och statistik i Vattenwebb beräknas för en så stor mängd punkter att manuell granskning av varje enskild punkt är omöjlig. De platsspecifika förhållandena är inte beskrivna i den hydrologiska modell som används för de beräkningsresultat som redovisas i Vattenwebb.

Myndigheten vill påtala att det i samrådsunderlaget genomgående felaktigt hänvisas till SMHIs "S-HYPE-stationer" vilket är något som inte existerar. S-HYPE är en

SMHI – Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Postadress SMHI 601 76 • Norrköping • Växel 011-495 80 00 • Fax 011-495 80 01 • E-post registrator@smhi.se

SMHI huvudkontor

Besöksadress Folkborgsvägen 17
601 76 Norrköping

SMHI

Besöksadress Stationsgatan 23, 6 tr.
753 40 Uppsala

SMHI

Besöksadress Göteborgseskaderns plats 3
426 71 Västra Frölunda

modell där varje område benämns med ett nummer, ett så kallat SUBID. I några av dessa SUBID finns en mätstation men oftast inte.

För Siksjön överensstämmer inte de angivna karaktäristiska vattenföringarna i samrådsunderlaget med det i ritningarna.

Avrinningsområden och annan geografisk information

Det framgår inte från underlagen hur stora avrinningsområdena för de tre olika dammlägena är. Detta är central information som förmodligen använts vid areaskalning av karaktäristisk vattenföring och bör redovisas. I samrådsunderlaget anges att Vattenwebb visar felaktig information för Småsjöarna. Myndigheten uppskattar att få reda på information som denna och önskar ta del av upptäckta felaktigheter till hydrolog@smhi.se för att kunna förbättra våra underlag framgent.

SMHI önskar också informera om att under 2024 har en ny version av SMHIs databas SVAR (Svenskt VattenArkiv), SVAR 2022 driftsatts, som bygger på en ny områdesindelning. Vattendelarna har justerats och alla avrinningsområden i Vattenwebben har nu fått nya ID-nummer (det som inom systemet kallas SUBID) och justerade geometrier. De SUBID:n som anges i samrådsunderlaget tycks hänvisa till den tidigare versionen av SVAR (SVAR 2016) men detta framgår inte tydligt då sökanden inte anger en spårbar referens till SMHIs Vattenwebb där nedladdningsdatum och/eller modellversion alltid bör inkluderas.

Sänkningsgräns Siksjön

På sidan 6 i samrådsunderlaget anges vattenhushållningsbestämmelserna för Siksjön. SMHI misstänker att det finns en felskrivning i detta stycke, att det är minimitappningen minst ska vara 50 l/s vid sänkningsgränsen.

Historik

Resonemangen rörande Nedre Tällbergssjöns historik förefaller inte hänga ihop helt. Dels anges att det är ”svårt att peka på exakta tidpunkter när vattenverksamheten påbörjades samt om detta var före eller efter år 1882”, men det anges också att dammen ”bedöms vara konstruerade under 1900-talet i samband med Hällefors bruks utbyggnad av vattenkraften i området”.

Konsekvenser

I underlagen anges t.ex. att:

- ”vattendragen kommer i minskad utsträckning drabbas av uttorkning under torrt väder, och risker kopplade till extremt höga flöden förväntas minska” samt att
- ”extremt låga respektive extremt höga vattenstånd bedöms bli mer ovanliga jämfört med nuläget” och
- ”regleringen gjort att flödesförändringar är större än naturligt och flöden stundtals är alltför låga”.

Myndigheten ställer sig tveksam till samtliga dessa skrivningar som en generell slutsats utan underlag som påvisar hur denna bedömning gjorts. Skillnaden vid utrivning beror mycket på hur vattensystemet tidigare reglerats, men generellt kan

SMHI – Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Postadress SMHI 601 76 • Norrköping • Växel 011-495 80 00 • Fax 011-495 80 01 • E-post registrator@smhi.se

SMHI huvudkontor

Besöksadress Folkborgsvägen 17
601 76 Norrköping

SMHI

Besöksadress Stationsgatan 23, 6 tr.
753 40 Uppsala

SMHI

Besöksadress Göteborgseskaderns plats 3
426 71 Västra Frölunda

sägas att ett vattendrag med sjöar är mer motståndskraftigt mot låga flöden och höga flöden då sjöarna kan magasinera och utjämna flödet. Detta gäller även för dammar såvida inte dammarna är fulla eller har nolltappning. Efter utrivning av dammarna kommer den magasinierande förmågan i vattensystemet att minska, det vill säga dess dämpande förmåga för höga flöden minskar och risk för låga flöden ökar med mindre magasinierat vatten. Med mindre dämpning så blir sambandet mellan tillrinning till sjön och utflöde ur sjön mer proportionellt, vilket torde innebära att flödena i vattendragen blir mer variabla. Sökanden bör komplettera dessa uttalanden med underlag som stödjer det presenterade resonemanget.

Det bör till miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) utredas hur ett torrår och blötår kommer påverka vattenståndet i sjöarna och flödet i vattendragen efter alla dammar är borttagna – dels för dagens klimat och dels för ett framtida klimat.

SMHI vänder sig också mot uttrycket ”återställa vattendraget till sitt naturliga tillstånd”. Även om det gjorts ett gediget jobb med att analysera gamla kartor och ekolodningar kommer resultatet inte det naturliga. I sammanhanget är ”naturliknande” ett bättre ordval.

I kommande MKB önskar SMHI att påverkan på sjöar, vattendrag, våtmarker och andra ytvatten utreds mer, och att kvantitativa uppgifter för påverkan på ytvatten inkluderas även för de vatten som inte är utpekade som vattenförekomster.

Myndigheten förstår inte skrivningen om att ”sjöutloppen tillåts avbörda flöden som är proportionerliga till tillrinningen och rådande vattenstånd”.

Även stycket om hydromorfologisk förändring i Igelälven är svårbegripligt. Det förefaller osannolikt att dammar och vandringshinder helt saknas inom Örebro län och sökanden bör se över denna fakta. I vissa fall så har olika län valt att publicera olika mycket information för allmänheten, vilket skulle kunna vara en anledning till att information om dammar endast tycks finnas på ena sidan länsgränsen. Vidare saknas referensen ”Store, 2010” i referenslistan.

Planerade miljöanpassningsåtgärder

Utifrån presenterade underlag så är det mycket oklart hur de framtida sjönivåerna och dess förväntade fluktuationer tagits fram. SMHI saknar förklarande metodik för hur t.ex. framtida tröskelnivåer bestämts. För sjöarna presenteras också ”nivåer vid medeltillrinning”, vilket inte ger ett entydigt svar eftersom nivån i en sjö vid medeltillrinning beror på sjöns ursprungsnivå.

Det framgår inte heller vilken metodik som använts för att fastställa tröskelnivåer i de nya sjöutlopp som ska skapas. I det fall att nivån ansatts för att geografisk utbredning ska matcha historiska kartor så måste det tas i beaktande att gamla kartor inte anger om redovisade ytor är vid genomsnittliga förhållanden eller något annat. Vilken tröskelnivå som ansatts kommer att ha stor påverkan på framtida nivåer i sjöarna.

SMHI – Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Postadress SMHI 601 76 • Norrköping • Växel 011-495 80 00 • Fax 011-495 80 01 • E-post registrator@smhi.se

SMHI huvudkontor

Besöksadress Folkborgsvägen 17
601 76 Norrköping

SMHI

Besöksadress Stationsgatan 23, 6 tr.
753 40 Uppsala

SMHI

Besöksadress Göteborgskaderns plats 3
426 71 Västra Frölunda

För Nedre Tällbergssjön blir det också vanskligt att återgå till naturlika förhållanden då utredningen anger att vattendelare har påverkats historiskt och således kanske kan förväntas att förändras igen då planerade åtgärder genomförs?

Uppföljning - mätningar

SMHI föreslår att mäta vattenståndet i sjöarna och på någon plats där det är möjligt även mäta vattenföringen. SMHI tillhandahåller möjlighet att kostnadsfritt ta emot och lagra tidsserier av den vattenstånds- och vattenföringsdata. Data kring vattenstånd och vattenflöden som samlas in kommer att användas för att förbättra hydrologiska modeller vilket bland annat leder till säkrare prognoser. SMHI kan också agera nod för att distribuera data genom att presentera den på SMHIs webbplats.

Framtida klimat

I samrådsunderlaget hänvisas till länsanalyserna vilka SMHI har ersatts av nya beräkningar i klimatscenariotjänsten. SMHI hänvisar till den fördjupade klimatscenariotjänster:

<https://www.smhi.se/klimat/framtidens-klimat/fordjupade-klimatscenarioer>

Avdelningschef Magnus Rödin har beslutat i detta ärende som beretts av Anna Åkesson och Maud Goltsis Nilsson.

För SMHI

Magnus Rödin
Chef Avdelning Samhällsplanering

SMHI – Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Postadress SMHI 601 76 • Norrköping • Växel 011-495 80 00 • Fax 011-495 80 01 • E-post registrator@smhi.se

SMHI huvudkontor

Besöksadress Folkborgsvägen 17
601 76 Norrköping

SMHI

Besöksadress Stationsgatan 23, 6 tr.
753 40 Uppsala

SMHI

Besöksadress Göteborgseskaderns plats 3
426 71 Västra Frölunda